

RÝŽE PO CHARVÁTSKU

Věra sklidila ze stolu, stejně prostírala zbytečně, když jí Standa nechal jídlo stát, je tak vybíravý, rozmarný, věčně podrážděný – to má za to, že se mu dělá s teplými večeremi, nemá to dělat, všechny to říkají, rozmazlila ho, to je celé! Ale jakým způsobem! Jakým způsobem položil vidličku a odešel od stolu, pro slovo! Jen ať si je hladý, pomyslela si pomstychtivě, však on si přijde, přitom věděla, že nepřijde, je tak paličatý. Má to s ním kříž! A je tak unavená... První den po svátcích, byl vlastně první pracovní den v roce, a cítila se tak vyplivaná, že se jí tlačily slzy do očí. A to se ještě ani pořádně neučilo, zato byla porada a potom na ní seděla ředitelka, těch řečí, že to bylo málem k nesnesení! A ještě pak nákup, úklid, a potom ještě mrzutost, uvědomuje si vůbec, co jí dělá? Asi ne, vždycky je v právu, vždycky ji umluví, přesvědčí, nakonec je to ona, co je vinná... Zvonek, hrůza! Nebyla to žádná návštěva, jen jejich známá babka ze sousedství, ale když ji uviděla za

dveřmi, myslela si, že omdlí. „Dobry den, pani Mašková... ale já nemám dneska bohužel čas... vy si jdete pro ten tvrdý chleba, moment... tak pojdte dál,“ vyklouzlo Věře, a to se ví, Mašková byla okamžitě uvnitř, zasněžená, v zimníku, v botách, a už se za ní sypala do kuchyně, přívětivost sama.

„Nevadí vám, že jdu tak pozdě? Zdržela jsem se v kostelíčku,“ hlásila jí, že byla na mši. „A potom jsem ještě vedla domu jednu pani,“ pochlubila se dobrým skutkem. „Vy ale tak brzy spát nejdete, tak vám to nevadí...“

„Ne, nevadí...“

„Já si řekla, že k vám ještě musím zajít, jestli něco nepotřebujete.“

„Ne, nepotřebujeme.“

Kdysi si ji zjednávali na podlahy, ale to byla Mašková ještě při síle, bývala uklízečkou, teď už neuklízela, ale je si vzala do péra a věčně je obtěžovala, jestli nepotřebují něco nakoupit. Věra se jejím úsluhám většinou ubránila – Standa si myslí, bůhví co pro ně nedělá, a přitom si Věra obstarávala nákup vždycky sama a marně se mu snažila vysvětlit, co to obnáší. Kde má ten chleba, dala ho přece do sáčku dolů do skříně, kde muže být, honem?

„Vidim, že máte fůru nádobí. Nemohla bych vám ho umejt?“ ozvala se Mašková. Rozhlížela se po kuchyni, její oči šmejdily.

„Nemohla, já ho jen naskládám do myčky.“

„Tak já bych vám ho pomohla naskládat,“ nabízela se a už se k němu hrnula, Věra jí v tom rázně zabránila – Mašková pro ni nebyla dost čistotná, vůbec její přítomnost v kuchyni jí vadila. Mašková byla zjev, že se za ní každý otočil, při své malé postavě měla na sobě příliš dlouhý kabát, lidé jí dávali všechno možné a ona to nosila, pláště všech barev a hlavně červené, s tou čepicí na hlavě vypadala jak blázen. Jindy by se byla Věra přemohla a bavila se s ní, ale něco na ni leze – není jí dobře – nedej pánbu, aby jí zas chytil ten žlučník, to by jí ještě chybělo...

„Nejste vy dneska nějaká smutná?“

Věra se vytrhla.

„Nejsem.“

„Ale ste, vidím to na vás. Ste nějaká zamyšlená, nestalo se vám něco?“

„Vůbec nic.“ S Maškovou nesměl člověk zapřádat rozmluvy, jinak by ji nedostal z bytu.

„Jak se daří panu doktorovi?“ Standa byl soudcem, ale přál si vždycky jen toho doktora. „Já si na něho často vzpomenu, kde vůbec je? Že sem ho ještě ani nezahlídla...“

Věra odpověděla, že pracuje.

„Pořád a pořád pracuje.“ komentovala Mašková. „Jestlipak taky někdy vodpočívá? A jestli taky pořádně jí? Takovej velkej mužskej jako pan doktor musí hodně jíst...“

„Ale ano, paní Mašková, to víte, že ano.“

„Já vím, že se u vás má dobře, dyť vy ste zlatá, co by si taky bez vás počal, vy mu tak vaříte... vy ste taková kuchařka, a že sem tak zvědavá, co ste měli dobrýho?“

„Gebuzínu.“

„Jo tohleto? To je ta gebuzína? Já myslela, že je to rizoto,“ prohlásila Mašková, které ovšem neušla poloplňná re-moska a teď ji zkoumala.

„Je to rizoto, ale charvátské, vrstva masa a vrstva cibule,“ řekla Věra unaveně.

„A maso je vepřový?“

„Vepřové. Má být ještě skopové, maso do gebuzíny patří dvoje, ale skopové je příliš mastné.“ Vepřové měla zadní, Standa mastné nesnáší a ona taky ne. Jak o tom mluvila, pocítila k jídlu náhlý odpor, k tomu má tak divnou chuť v ústech a jazyk jako dřevo, neměla dneska vůbec jíst, už to vidí...

„A co že vám dneska nechutnalo,“ neušlo Maškové. „Že tolik zbylo. Smím okoštovat?“ dovolila se a hned sáhla do jídla prsty a ochutnala. Věře se div neotočil žaludek.

„Dobrý,“ pochválila Mašková. „Dala ste tam kari, já ho v tom cejtím, a co eště? Tymián?“

„Prosím vás, paní Mašková, vemte si to. Já bych vám byla vděčná,“ ozvala se Věra slabě, po tom, co Mašková do jídla sáhla, je jíst nemůže, jen pomyslení jí působilo nevolnost.

„Jděte, dyť je toho dost na zejtra, a budete mít ušetřený vaření,“ mínila Mašková.

„Ba ne, na zítra mám řízky.“

„Tak si to vezmete pozejtří. Tomu se v lednici nic nestane.“

„Ale muž by ohříváné nejedl a já už na to nemám chuť. Udělejte mi to k vůli, paní Mašková, jinak bych to musela vyhodit.“

„Vyhodit, když je to s masem? Tak já to radši sním,“ prohlásila Mašková, byla venkovská, ta by se raději přecpala, než by něco vyhodila, napadlo Věru. „To budete moc hodná,“ řekla.

„Když teda myslíte, tak vám pěkně děkuju.“ Mašková se rozhlížela, do čeho by si jídlo přendala, ale Věra navrhla, ať si je odnese i s remoskou, byla by jí dala všechno, jen aby uviděla babce paty.

„Já tu remosku nepotřebuji, mám ještě jednu větší a taky troubu,“ řekla. Mašková prohlásila, že ji přinese umytou, a pokusila se nádobu vtěsnat do objemné nákupní tašky, ale nevešla se tam, vzala ji tedy do ruky, Věra jí zastrčila do tašky pytlík s tvrdým chlebem.

„Vidíte, zrovna jsem přemejšlela, co si dám k večeri, chtěla jsem si uvařit polívku, a mám to bez práce,“ řekla Mašková vesele. „Ono je to sice kapánek ostřejší, ale mám tam eště hlt piva, tak by se to hodilo.“ Věra jí přidala ještě desetikorunu, dávala jí vždycky menší peníze a Mašková je vděčně brala, důchod měla malý a peníz se jí hodil. A vtom se objevil ve dveřích Standa. Netušil, že tu někoho má, a zdvihl obočí – Mašková jí zrovna děkovala,

a jakmile ho uviděla, vrhla se na něho. Zatvářil se vcelku vlídně, ačkoli cizí nesnášel. „Zač mi děkujete, já vám přece nic nedal,“ zasmál se.

„Jak to, že ne?“ nedala se Mašková vyvést z konceptu. „Vy mně dáváte přeci pořád... a každému...“

„Jak to, každému?“

„No přeci lidem, že pro ně pracujete,“ řekla suverénně.

„Vida! Říkáte, že pracuji, copak jste mě někdy viděla?“

„Dyť vy pořád a pořád něco píšete... furt ste zalezlej, že se ani neukážete... to píšete i v noci?“

„Co se dá dělat. Když to nestihnu ve dne, musím i v noci.“

„Bóžinku, to se ani nevyspíte. A hlava vás z toho nebolí?“

„Bolí. To mám za trest, hodné nebolí,“ zažertoval.

„Ale dyť vy ste hodnej člověk. To já zasejc poznám, že vy ste hodnej, vy ste zlatej člověk, i když někdy vypadáte přísněj, ale srdce dobrý máte, to já zas o vás vim,“ vemlouvala se. „Však se taky každěj den modlím za vaše zdraví.“ Ta to s ním umí, napadlo Věru.

„To je od vás velmi ušlechtilé. Jen aby to pomohlo,“ řekl Standa.

„Ale pomůže, tohle pomůže, jenom se nebojte. Vy máte něco se zdravíčkem?“

„A kdo by neměl, v mém věku.“ Standovi bylo devětapadesát. Občasně trpěl hypertenzí a srdečními obtížemi, ale zjistili u něho, že jsou to nervy. To Věra byla několikrát vážněji nemocná, kdežto Standa celá léta nezastonal. Ale je tlustý, měl by shodit. Standa byl ovšem nejen tlustý, ale mohutný, vysoký, u soudu působil impozantně, i hlas měl zvučný. A skvěle mluvil, byl řečník... Jak je to dávno, co ho obdivovala, co jeho řeči poslouchala s nadšením. Dnes spolu sotva promluví, a když, je k ní ironický, každou chvíli něco kritizuje, nic mu neudělá vhod. A jak ho kdysi milovala! A co jí to stálo. Vlastně na to doplatila synem. Že je Marek takový, že nepřišel ani na Vánoce, že je k nim cizí,

za to všechno může on. Zničila si život, ale změnit se v tom nedá nic, proletěl jí hlavou sled myšlenek, které ovšem nebyly nové, kdykoli o sobě začala přemýšlet, vždycky to špělo k témuž, že Marka ztratila kvůli Standovi a co měla dělat, aby tomu zabránila. To se ví, že je zbytečné o tom přemýšlet, byla to minulost, ale ve Věře tkvěla pevně, občas se jí vracela, když si myslela, že na to zapoměla, a byl to děs, ta léta, kdy se hádali, a kdyby se jen hádali, Marek přece Standu tak hrůzně nenáviděl, bylo to takové, že si myslela, že to snad nepřežije. Nebylo by bývalo lépe, kdyby se byla tehdy rozvedla? A zůstala s Markem sama? Tehdy jí to nepřišlo na mysl, kdežto dnes ano, dnes, kdy už to Marek nepotřebuje a nedbá o ni! Ano, je k ní lhostejný, nemá už nikoho, nikoho.

„Budeš chtít kávu?“

Mašková odešla, ale Standa v kuchyni zůstal, možná že se přišel usmířit, ale Věru jeho snaha nenaladila.

„Můžeš mi uvařit. Ta má za ušima, bába, slyšelas to?“ prohodil.

„Slyšela.“

„Tak si pamatuj, že jsem hodný člověk. Zlatý člověk! Na tu bábu můžeš dát, hlas lidu, hlas boží,“ protáhl a po očku se na ni podíval. Ironie mu byla vlastní, ale Věra za ní rozeznávala samolibost, což dřív neviděla.

„Umí se vtírat, to je všechno. Nejsi ty kapánek ješitný?“

„A ty jsi dnes po čertech nenaložená.“ Na její tón byl Standa náramně citlivý, zato si nikdy nevšiml, jak jí je, a teď se právě cítila skutečně mizerně.

„Nejsem nenaložená, jenom nazývám věci pravými jmény, a to ty nesnášíš,“ řekla bez úsměvu.

„Vida, člověk přijde a hned to schytá. Namouduši, s těmi tvými náladami je to už hrozné, měla bys s tím něco dělat,“ řekl a chtěl odejít. Žluč v ní vzkypěla, ne, to už je nesnesitelné.

„A s tebou to není hrozné? Jsi tak mrzutý, nedůtklivý,

pořád mi něco vyčítáš! To se nedá vydržet! Pořád dělám něco špatně, věčně abych se za něco omlouvala...“

Zastavil se, hleděl na ni. „Ty mně? To je mi novinka! A kdypak?“

„Kdy? Před Vánoci! To už o tom nevíš? Jak jsi mě setřel kvůli topičovi? A já se ti musela omluvit, protože jsi řádil jak pomínutý!“

„Tak já jsem řádil jak pomínutý. Jsem zvědavý, co se ještě dozvím,“ pronesl. Když chtěl, uměl být ledový, a ten tón, ten kožený výraz prostě nesnášela. Kromě toho s tím topičem to byla hloupost! Může za to, že Standa nedovede vyřídit ani takovou maličkost a říct topičovi, že mají zimu? Nu, chladněji měli, ale Standa na něho vletěl a od té doby jsou spolu na kordy, a co z toho Standa dělal, přesáhlo každou rozumnou míru. Z čeho ho podezřívá, ví bůh, asi nakonec i z toho, že mu poslal ten anonym! Ani jí ho neukázal, jen jí oznámil, že mu nějaký darebák poslal špinavou slinu a že si na něho posvítí. Dřív ho ve všem všudy chápala, ale teď jí jeho podezřívavost připadala až chorobná.

„A jak to mám vyjádřit, když ho hned podezříváš z bůh-ví čeho! Topiče! Nezdá se ti, že je to přemrštěné?“

„Tak já jsem přemrštěný. A ty jsi po čertech naivní, že nechceš chápat, proč něco nařizuju. A když nemáš tolik vkusu, aby ses nebavila s chlapem, co se ke mně choval hulvátsky...“

„Tak já jsem se s ním nakonec bavila! Když přišel na ty radiátory, moje jako tvoje! Mám se na něho tvářit jako ďas jen proto, že s ním nedovedeš vyjít?“

„Vida, naposled jsem vinen já, že s ním nevyjdu! Tvoje logika je skutečně úžasná. To kafe nech, ztratil jsem na ně chuť. Uvařím si ho potom sám,“ pronesl ponuře, jako by to byl pro ni největší trest, nedat si od ní posloužit. Posluhovala mu ve všem všudy, navykla ho leckteré zlozvyky, byla si toho vědomá, a i teď vzala do ruky konev, auto-

matically do ní natočila trochu vody a zapálila plynový hořák. „Děkuju,“ ozval se. A vtom zčistajasna ji zachvátila nevolnost, prošla rychle kolem Standy s rukou na ústech a zamířila na klozet, kde zvracela těžce a bolestně, najednou vyčerpaná, čelo zalité potem. Ach, už to bude dobré, pomyslela si, když tu stála se slabými koleny, nohy se pod ní třásly. Co to snědla? Nejspíš na ni bylo to jídlo přece jen těžké, ale ta divná chuť, jakoby kovová, to přece není samo sebou, nerozuměla tomu. V koupelně si omyla obličej, vypláchla si ústa a vrátila se ke Standovi, jenž si už sám slil vodu do šálku a tvářil se nerozhodně.

„Hm... je ti něco?“ začal.

„Není mi dobře, nejspíš od žlučníku, o to se nestarej. Vezmu si prášek a lehnu si do postele.“ Byla zvyklá si své potíže vyřizovat sama, proležela v bytě sama mnohé dny, když byla nemocná, a obsluhu od něho žádnou nežádala, jen minimální, na víc by byl Standa stejně nestačil. Ale byla si vždycky jistá, že se o ni bojí. A teď? Nejevil žádný velký strach, i když musí vypadat prabídně.

„Určitě to udělej. Je mi líto, že je ti zle, ten žlučník by měl ven, dávno ti to říkám. To kafe nech, odnesu si ho sám.“

„Ukaž.“ Kávu Standa vždycky vycmrndá, vzala ji na tácek a ještě přidala kus moučnicku. Musí mít hlad, napadlo ji. „Nechceš něco jíst?“

„Ne, měl jsem přece chleba s máslem. Ten moučnick mi docela stačí. Už se se mnou nezdržuj a jdi si lehnout, jdi,“ vybízel ji.

S kávou a moučnickem došla do pracovny a postavila tácek na stůl. Měla co dělat, aby ušla ten kousek, i ten ták jí připadal najednou těžký. Standa poděkoval a zas na ni tak pohlédl. Zkoumavě, jak se jí zdálo. „A co ty?“ zeptala se.

„Já budu psát. Ale klidně zhasni, budu se snažit tě nevbudit. Dobrou noc, a ať je ti brzy lépe.“

Sama si to přála. Musí si něco vzít, nejspíš nospa, veralginový čípek a ještě rohypnol, snad to s tím nějak překlepe. Vyndala si léky, vzala si všechno, co pokládala za prospěšné, rychle se svlékla a v dlouhé noční košili vklouzla pod příkrývku. Takhle je to dobré... Bude spát...

Ale nebylo to dobré. Netušila kdy, jak, ale probudila se řezavou bolestí v útrokách, že nahlas zaúpěla. Bylo to dřív, než procitla, a křeč byla tak prudká, že se schoulila do klubíčka a nemohla nic, jen se soustředit na tu bolest... to je hrozné... co je to jenom, proboha, projelo jí, když záchvat polevil a zůstala tu ležet, celá ubohá, zalitá potem. Copak to maso bylo zkažené? Ne, nemohlo být přece zkažené, kupovala ho čerstvé a důkladně ho udušila a ještě propekla, masu nemohlo být absolutně nic. Tedy co, co? Così jí říkalo, že něco pozřela, snědla, něco, co tohle způsobilo, ale ani zanic nemohla přijít na to, co to mohlo být. Kdyby mohla zvracet... vtom pocítila nové nutkání, vstala potácivě z postele a odebrala se na toaletu, kde se musela opřít rukou, byla by snad padla. A znovu totéž. Je to divné, že je jí tak zle, žaludek má už přece prázdný, říkala si, když znovu zaujala svoje místo na váleňdě, druhé bylo prázdné. Standa ještě psal. Má ho zavolat? A vtom se Standa objevil, potmě vešel do ložnice, ale nerozsvítil. Obešel váleňdu a zastavil se nad ní, zkoumá, jestli spí. Neozvala se, ležela nehybně, jako by nehybností mohla bolesti zabránit nebo ji oddálit. Standa odkašlal. „Jak ti je? Slyšel jsem, že chodíš. Nemůžeš spát, hm?“ Div se nedala do pláče.

„Nemohu... mám hrozné bolesti. Mám strach...“ Její hlas jí zněl samotné cize.

„A z čeho? Uklidni se, holčičko, už jsi to měla přece vícrát, to zvládneme,“ pronesl, vzápětí stiskl tlačítko lampy nad postelí, ale světlo ji bodalo, nemohla je snést. Pocítila jeho ruku, jak jí přejel po tváři, ale bylo jí to nepříjemné a odtáhla se.